

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Úroveň znalostí žáků 2. stupně dvou vybraných základních škol v oblasti
rodinného práva

The level of knowledge – pupils of Grada 2 of two chosen Elementary schools
in the part of the family law

Lenka Holasová

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslava Hanušová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Pedagogika – Výchova k zdraví se zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Úroveň znalostí žáků 2. stupně dvou vybraných základních škol v oblasti rodinného práva potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 20. července 2020

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Jaroslavě Hanušové, Ph.D. za vstřícnost a velkou trpělivost.

ABSTRAKT

Hlavním záměrem bakalářské práce bylo zjistit dostatečnost či nedostatečnost stávající úrovně znalostí žáků 2. stupně vybraných základních škol v oblasti rodinného práva.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části se zaměřuji na vymezení základních pojmů v oblasti rodinného práva, se kterými se žáci setkávají v rámci výuky na základní škole. Součástí tohoto oddílu je i problematika utváření právního vědomí. Nahlédnuto je i do historie rodinného práva s důrazem na postavení dítěte v českém právním řádu.

V praktické části je popsána metodologie a organizace výzkumu, jsou stanoveny cíle a předpoklady výzkumu. Dále je představen zkoumaný vzorek respondentů – žáků Základní školy Pošepného náměstí v Praze a žáků Základní školy v Trhové Kamenici. V této části jsou předložena data získaná dotazníkovým šetřením. Data jsou následně analyzována a výsledky porovnány s počátečními předpoklady. Pro přehlednost je vše uspořádáno i do tabulek.

Závěr práce je věnován hodnocení šetření a shrnutí praktických poznatků dané problematiky. Úroveň znalostí je uspokojivá, je třeba klást důraz nejen na práva, ale i na povinnosti dětí.

KLÍČOVÁ SLOVA

žák, základní škola, úroveň znalostí, rodinné právo

ABSTRACT

The main aim of the bachelor thesis was to find out the sufficiency or insufficiency of the current level of knowledge of pupils of the second degree of selected elementary schools in the field of family law.

The bachelor thesis is divided into two parts – theoretical and practical. In the theoretical part, I focus on defining the basic concept in the area of family law that pupils encounter as a part of the primary school education. A part of this section is also the issue of the formation of legal consciousness, the history of family law with an emphasis on the position of children in the Czech legal order is also introduced.

In the practical part, I describe methodology and organization of the research, I also set objectives and assumptions of the research. The sample of respondents – pupils of the primary School Pošepného náměstí in Prague and pupils of the elementary school in Trhová Kamenice is presented. In this part of the thesis the data obtained by the questionnaire survey are presented. The data are then analyzed and the results are compared with the initial assumptions. All the findings are also arranged in the table and graphs for clarity.

The conclusion of the thesis is devoted to evaluation of the survey and summary of the practical knowledge of the given issue.

The level of knowledge is satisfactory, emphasis must be placed not only on the rights but also on the responsibilities of children.

KEYWORDS

pupil, elementary school, the level of knowledge, family law

Obsah

Úvod.....	8
1 Vymezení základních pojmů.....	9
1.1 Vymezení pojmu právo.....	9
1.2 Vymezení pojmu právní vědomí.....	9
1.3 Vymezení pojmu povinnost a právní povinnost.....	10
1. 3. 1 Práva a povinnosti rodičů a dětí v zákoně č. 89/2012 Sb.....	11
1. 3. 2 Vzájemná vyživovací povinnost.....	13
1. 4 Vymezení pojmu rodinné právo.....	14
1. 5 Pojem manželství.....	14
1. 5. 1 Výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství.....	15
1. 6 Pojem dítě.....	16
1. 7 Pojem osvojení.....	16
2 Vztah práva a právního vědomí.....	18
3 Utváření právního vědomí dětí.....	19
4 Historie rodinného práva.....	20
4. 1 Prameny rodinného práva.....	20
4. 2 Cesta za osamostatněním rodinného práva.....	20
4. 3 Zákon o rodině.....	22
4. 4 Nový občanský zákoník.....	22
4. 5 Postavení dítěte v českém právním řádu.....	23
5 Rodinné právo v současné základní škole.....	25
5. 2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – kompetence.....	25
5. 3 Prvky rodinného práva v jednotlivých předmětech.....	25
6 Praktická část.....	28
6. 1 Cíle, předpoklady výzkumu a výzkumné otázky.....	28
6. 1. 1 Stanovení hlavního cíle.....	28

6. 1. 2 Stanovení dílčích cílů a předpokladů.....	28
6. 2 Cílové skupiny.....	29
6. 2. 1 Cílová skupina – žáci Základní školy Pošepného náměstí v Praze.....	29
6. 2. 2 Cílová skupina – žáci Základní školy v Trhové Kamenici.....	29
6. 3 Metody výzkumu.....	29
6. 3. 1 Dotazník.....	30
6. 3. 2 Předvýzkum.....	30
6. 3. 3 Administrace dotazníku.....	30
6. 4 Výsledky výzkumu.....	31
6. 4. 1 Výsledky dotazníkového šetření na Základní škole Pošepného náměstí v Praze	31
6. 4. 2 Výsledky dotazníkového šetření na Základní škole v Trhové Kamenici.....	40
7. Komparace dat a doporučení vyplývající z výsledků práce.....	47
7. 1 Vyhodnocení hlavního cíle a předpokladů.....	55
Závěr.....	57
Seznam použitých informačních zdrojů.....	58
Seznam příloh.....	59
Příloha č. 1 – zadávaný dotazník.....	59
Příloha č. 2 – ukázka vyplněného dotazníku.....	62

Úvod

Všichni se jistě shodneme na tom, že žádná společnost nemůže existovat bez pravidel. Právo je tedy ve společnosti nezbytné, zároveň je vývojem společnosti ovlivňováno působí na něj sociální prostředí, ve kterém je uplatňováno. V moderní společnosti je řešena problematika cílené výchovy k úctě k právu, jež není vždy projevována, je třeba budovat důvěru v právo a samozřejmě by si všichni měli uvědomovat, co se stane, pokud je právo porušováno. Právo zasahuje do všech oblastí lidského života. Jednou z nich je rodina.

Rodina hraje v životě člověka důležitou roli, ať už v pozitivním či negativním smyslu. Slovo rodina nalezneme v každém jazyce bez ohledu na společenské vztahy nebo kulturu. Rodina byla, je a bude, jenom vztahy mezi jednotlivými členy se v průběhu dějin vyvíjely a stále se vyvíjejí. Měnily se nejen vztahy mezi manžely, matkou a otcem, ale i mezi rodiči a dětmi. Významným krokem byla ztráta absolutní moci rodičů (zejména otce) nad životem dítěte. Postupně se kladl důraz i na práva dítěte.

Vzhledem k tomu, že rodinné prostředí je pro další vývoj dítěte velice důležité a podnětné, rozhodla jsem se zjišťovat, jaká je úroveň znalostí základů rodinného práva v současné generaci starších žáků základní školy. Při šetření jsem vycházela nejen z předpokládaných znalostí získaných během života dítěte v rodině, ale i z učiva daného Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání.

V teoretické části se zaměřuji na vysvětlení základních pojmů objevujících se v bakalářské práci, utváření právního vědomí. Součástí je i posouzení výuky základů rodinného práva v dnešní základní škole, neboť s problematikou rodiny a vztahů mezi jejími členy se žáci setkávají téměř denně a určité právní znalosti jsou nezbytné k pochopení jejich rodinné situace či situace jejich vrstevníků a spolužáků. Ne vždy jsou totiž tyto informace získané v dostatečné míře v rámci rodinného prostředí pro žáky pochopitelné.

V praktické části jsou vyhodnoceny odpovědi na konkrétní otázky týkající se rodinného práva, zejména jsem chtěla zjistit, zda si žáci uvědomují, že kromě jejich práv se na ně vztahují i určité povinnosti.

1 Vymezení základních pojmů

V této kapitole se zabývám vymezením základních pojmů vyskytujících se v mé bakalářské práci, tedy pojmem právo, právní vědomí, rodinné právo, povinnost, manželství, rodičovská odpovědnost, osvojení.

1.1 Vymezení pojmu právo

Pojem právo nelze jednoduše a jednoznačně vymežit. Vzhledem k tomu, že jde o polysémní, tedy vícevýznamový výraz, nenajdeme v odborné literatuře správnou definici, neboť uváděné definice odrážejí jen určité roviny práva.

Podle Gerlocha: „Právo může být zkoumáno zejména:

- v rovině normativní (jako specifický systém pravidel regulujících chování lidí)
- v rovině sociální (jako systém společenských vztahů determinujících obsah těchto pravidel a zároveň výsledek normativní regulace)
- v rovině axiologické (z hlediska hodnot, které jsou v normativní regulaci zprostředkovány)
- v rovině mocenské (jako prostředek realizace státní politiky, resp. mezinárodní politiky)
- v rovině informační (jako nositel informací pro adresáty norem)¹

Nejčastěji je právo zužováno pouze na normativní význam, tedy ve smyslu právních norem, tzn. pravidel chování, kterými se řídí lidské soužití a které jsou uznávané státem nebo jím přímo stanovené.

1.2 Vymezení pojmu právní vědomí

Právním vědomím rozumíme všeobecné znalosti o právu a představy o jeho platnosti. Každý člověk disponuje odrazem pozitivního ve vědomí jedince (individuální právní vědomí), sociální skupiny, kam náleží (skupinové právní vědomí) a celé společnosti (společenské právní vědomí).

¹GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2.s. 19

„Základem právního vědomí či – v obecném smyslu – právním vědomím je idea práva, tzn. teoreticky na platném právu nezávislá a od něho odlišná (i když je třeba obsahově stejná) představa o tom, co je o právu.“² „Právní vědomí je zároveň na platném právu nezávislý systém názorů o tom, co je oprávněno a co je neoprávněno (zakázáno). Je to tedy systém hodnotových soudů o lidském chování.“³

Lze tedy říci, že prezentací právního vědomí jsou postoje, názory a chování lidí ve vztahu k platnému právu.

1.3 Vymezení pojmu povinnost a právní povinnost

„Význam slova povinnost: 1. cítění, nabádající s ohledem na společenské normy k určitému chování v daných situacích

2. akce, kterou by daný člověk měl vykonat“⁴

Povinnost lidé většinou chápou jako nepřijemnou, označuje totiž to, co člověk musí, popřípadě má učinit, protože je to v souladu s jeho svědomím či morálkou, náboženským přesvědčením, protože mu to ukládá zákon, nebo jeho profese, nebo se k nějaké povinnosti sám zavázal.

„Právní povinností se rozumí nutnost, vyplývající bezprostředně nebo zprostředkovaně pro právní subjekty z právních norem, chovat se určitým způsobem po hrozbou sankce.“⁵

Právní povinnost je tedy právní normou vyjádřený příkaz konat jistým způsobem, popřípadě jisté jednání strpět či se určitého jednání zdržet.

„Můžeme konstatovat platnost zásad, jež praví, že oprávnění jednoho odpovídá povinnosti druhého. Vymezit práva jedné strany a přitom neuložit povinnosti druhé straně odporuje základním principům práva.“⁶

² KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: Beck (nakladatelství), 1995. ISBN 80-7179-028-1. s. 82

³ Tamtéž, s. 82-83

⁴ Interaktivní jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. Heslo povinnost

⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2. s. 149

⁶ POSPÍŠIL, Leopold. *Etnologie práva*. Praha, 1997. ISBN: 80-902058-4-4. s. 51

1. 3. 1 Práva a povinnosti rodičů a dětí v zákoně č. 89/2012 Sb.

Rodiče a dítě mají vůči sobě navzájem podle ustanovení § 855 občanského zákoníku povinnosti a práva. Těchto vzájemných práv a povinností se nemohou vzdát. Pokud tak učiní, nepřihlíží se k tomu. Účelem povinností a práv k dítěti je zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte. Výslovné vyjádření tohoto účelu v textu zákona má nejen hodnotu výchovnou, ale je i vykládacím právním pravidlem: lze totiž říct, že „nenaplňuje-li výkon povinností a zejména práv rodičů k dítěti právě tento zákonný účel, pak jde o protiprávní chování, o zneužití práv atd. a nabízí se použití odpovídající sankce.“⁷

„Právní úprava obsažená v OZ2012 rozlišuje práva a povinnosti rodičů vůči dětem trojího druhu. Každý tento druh se vztahuje k různým entitám sociálních skutečností.“⁸

Mezi první druh práv a povinností obsažený v § 856 patří zejména právo a povinnost rodičů určit dítěti jméno a příjmení, právo dát souhlas s osvojením a právo prohlásit rodičovství.

Do druhé skupiny zařazuje občanský zákoník institut rodičovské odpovědnosti charakterizovaný v § 858.

Třetí druh práv a povinností rodičů a dítěte je tvořen vyživovací povinností a právem na výživné. Jde o povinnosti a práva ryze majetkové povahy, i když vycházejí z osobního poměru především rodičů vůči dítěti. Jejich trvání je závislé na trvání tohoto osobního vztahu. Je v pravomoci soudů, aby ve svém soudním rozhodnutí po splnění zákonných předpokladů, přiznal tyto práva a povinnosti. Jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti.

Nová právní úprava obsažená v občanském zákoníku v § 858 přináší kromě změny názvu institutu i rozšíření práv a povinností spadající pod rodičovskou odpovědnost. Výslovně se vyjadřuje nejen péče o osobu dítěte, ale péče a ochrana, která se týká především osoby dítěte, předmětem zájmu je jeho tělo - ve smyslu péče o jeho zdraví, dobré životní podmínky- a to včetně stravy a střechy nad hlavou.⁹ Je uváděna péče o rozumový, citový a mravní vývoj, zastupování dítěte a správa jeho jmění. Výslovně jsou uvedeny práva a povinnosti rodičů, která spočívají v udržování osobního styku s dítětem, v zajištění jeho výchovy a vzdělání, v

⁷ ELIÁŠ, Karel aj. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1.vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 371.

⁸ Tamtéž, s. 371

⁹ ELIÁŠ, Karel aj. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1.vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 372

určení místa jeho bydliště. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte (resp. rozhodnutím o osvojení, pokud jde o osvojitele) a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti (resp. rozhodnutím o osvojení, pokud jde o rodiče). Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče podle § 880 občanského zákoníku způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Rozhodují-li rodiče o vzdělání nebo o pracovním uplatnění dítěte, vezmou v úvahu jeho názor, schopnost a nadání. Rodiče mohou svěřit péči o dítě a jeho ochranu, výkon jeho výchovy, popřípadě některých jejích stránek, nebo dohled nad dítětem, jiné osobě (§ 881). Dohoda rodičů s ní se nemusí dotknout trvání ani rozsahu rodičovské odpovědnosti.

Podle ustanovení § 857 odst. 2, § 875 odst. 1, § 884 odst. 2 „mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými prostředky, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím schopnostem, včetně omezení sledujícími ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku, a to do té doby, než se dítě stane svéprávným. Dítě je povinno se těmito opatřeními podřídit. Rodičovskou odpovědnost jsou rodiče povinni vykonávat v souladu se zájmy dítěte. Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte“.

Ustanovení § 865 OZ2012 stanovuje, že rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům. Konkrétní podoba výkonu rodičovské odpovědnosti může být u obou rodičů však rozličná. Má ji každý člověk, ledaže jí byl zbaven. Rozhodne-li soud o omezení svéprávnosti rodiče, rozhodne zároveň o jeho rodičovské odpovědnosti. Pro rozhodnutí soudu, které se týká rozsahu rodičovské odpovědnosti nebo způsobu či rozsahu, v jakém ji rodiče mají vykonávat, jsou podle § 866 OZ2012 „určující zájmy dítěte. To platí vždy, ať už o dítěti, jeho osudu, jednání atd. rozhoduje kdokoli, prvořadně musí být tímto hlediskem veden každý orgán veřejné moci (především soud, ale také administrativní orgán).“¹⁰

Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče podle § 876 odst. 1 ve vzájemné shodě. Nemusí jít o dohodu výslovnou, postačí, že rodiče jsou zajedno.

¹⁰ ELIÁŠ, Karel aj. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. I. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 375.

Ustanovení § 857 stanovuje povinnost dítěti, a to povinnost dbát svých rodičů, tj. brát na ně především ohled. Tato povinnost dopadá na děti nezletilé i zletilé. Ustanovení § 883 OZ2012 určuje, že rodiče a dítě jsou povinni pomocí, podporou a ohledem na svou důstojnost.

1. 3. 2 Vzájemná vyživovací povinnost

Rodiče mají povinnost dle svých schopností, možností a majetkových poměrů přispívat na výživu svého dítěte, a to tak, aby se mohl podílet na jejich životní úrovni, a až do doby, dokud není schopno se živit samo. Nijak to nesouvisí s věkem dítěte, vyživovací povinnost nezaniká dosažením zletilosti, tedy osmnácti let. Pokud dítě i po tomto věku dále studuje, trvá vyživovací povinnost až do konce studia. Je ale třeba, aby se jednalo o studium smysluplné, jímž se dítě připravuje na budoucí povolání.

Pokud by tuto povinnost některý z rodičů neplnil, rozhodne o ní soud, pokud by šlo o dítě nezletilé, tak i bez návrhu (postačí např. podnět orgánu sociálně-právní ochrany dětí). Nezletilé dítě zastupuje v soudním řízení jeho zákonný zástupce, tedy převážně rodič, do jehož péče bylo svěřeno, nicméně výživné je vždy stanoveno jako právo daného dítěte, neboť jde o zabezpečení jeho výživy. Zletilé dítě si o své výživné musí proti rodiči požádat soud samo. Soud v řízení o stanovení vyživovací povinnosti přihlédne vždy nejen k potřebám dítěte a možnostem rodiče, ale také k tomu, jak jinak o něj rodič pečuje, i jak se stará o případnou společnou domácnost. Zejména pak matky menších dětí můžou část nákladů na výživu dítěte poskytovat též formou osobní péče, naturáliemi či zajištěním obydlí. Pokud by to bylo v možnostech rodiče, tak se navíc za odůvodněnou potřebu dítěte bere i tvorba úspor, které by měly zabezpečit jeho přípravu na budoucí povolání. Jestliže dítě uzavře manželství, vznikne vyživovací povinnost mezi manželi, přičemž vyživovací povinnost rodičů k tomuto dítěti zaniká. Pouze v případě, že jsou např. oba manželé studenti, zůstává podpůrně zachována vyživovací povinnost rodičů.

Vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi je ale vzájemná, tedy pokud výživu potřebují rodiče, mají ty jejich děti, které jsou schopny se samy živit, povinnost jim slušnou výživu zajistit. Na rozdíl tedy od rodičů, nejsou děti povinny zajistit rodičům výživu odpovídající jejich vlastní životní úrovni, ale pojem „slušná výživa“ může rozsah povinností výrazně zúžit. Je-li takových dětí více, jejich povinnost je podle jejich schopností, možností a majetkových poměrů poměrná.

Podle zákona § 910 „předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost. Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti. Nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků.

Pokud osoba výživou povinná při řízení o vyživovací povinnosti neprokáže řádně své příjmy pro zhodnocení majetkových poměrů a neumožní soudu zjistit ani další skutečnosti pro rozhodnutí zpřístupněním údajů, podle zákona § 916 platí, že průměrný měsíční příjem této osoby činí pětadvacetinásobek částky životního minima jedince.

Pokud soud rozhoduje o vyživovací povinnosti a zároveň tomu dovolují majetkové poměry osoby s vyživovací povinností, podle zákona § 917 lze za odůvodněné potřeby dítěte považovat i tvorbu úspor a poskytnuté výživné přechází do vlastnictví dítěte.

Pokud probíhá řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti, soud může podle zákona § 918 ve speciálních případech stanovit, aby osoba výživou povinná zaplatila zálohu na výživné splatné v budoucnu. Složená záloha je považovaná za majetek povinného, poskytnuté výživné ale postupně přechází do vlastnictví dítěte.

Zákon § 919 stanoví, že pokud rodiče nezletilého dítěte žijí odděleně nebo jeden z nich neplní svou vyživovací povinnost k dítěti, soud postupuje podle zákonů § 915 až 918, stejně tak pokud se rodiče nedohodli na podmínkách péče o dítě a jeho vyživování.¹¹

1. 4 Vymezení pojmu rodinné právo

Rodinné právo je právním odvětvím, jež je zařazeno do soukromého práva. Je to soubor právních norem upravujících vztahy osobní povahy, tedy práva a povinnosti osob, které v různých rolích figurují v rodině, tzn. práva a povinnosti mezi manžely navzájem, mezi rodiči a dětmi, mezi dětmi a dalšími osobami, které jim zastupují rodiče, či jejich funkci doplňují.

1. 5 Pojem manželství

Manželství je v právním řádu České republiky chápáno jako dlouhodobé, respektive trvalé životní společenství jednoho muže a jedné ženy (nikoliv osob téhož pohlaví). Může být

¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

uzavřeno pouze na základě svobodného dobrovolného a uváženého rozhodnutí snoubenců. Cílem manželství je harmonické soužití obou manželů, jejich podpory a pomoci a v první řadě výchova jejich dětí.¹² Vznikem manželství vznikají práva a povinnosti manželů. Zákon počítá s tím, že lidé nejsou dokonalí, a ne každý dokáže žít po celý život v jednom svazku. Proto zákon o rodině počítá i s rozvodem.¹³

Hlavním účelem manželství je vzájemná pomoc a podpora partnerů, založení rodiny a výchova dětí.

„Manželstvím vzniká rodina, která však není nijak zákonem definována. Pojem rodina je tedy potřeba vykládat v obecném slova smyslu. Rodinu tvoří manželé, jejich děti, eventuálně další příbuzní, kteří s nimi společně žijí a kteří ve smyslu občanského zákoníku tvoří společnou domácnost a kteří vůči sobě mají vzájemná práva a povinnosti.“¹⁴

„Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody.“¹⁵

„Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva. Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.“¹⁶

1. 5. 1 Výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství

Má-li být rozhodnuto o rozvodu manželství rodičů dítěte, soud nejprve určí, jak bude každý z rodičů napříště o dítě pečovat, a to s uvážením zájmu dítěte; s tímto zřetelem se od souhlasného stanoviska rodičů soud odchýlí jen tehdy, vyžaduje-li to zájem dítěte. Soud vezme v úvahu nejen vztah dítěte ke každému z rodičů, ale také jeho vztah k sourozencům, popřípadě i k prarodičům.

Soud může rozhodnout i tak, že schválí dohodu rodičů, ledaže je zřejmé, že dohodnutý způsob výkonu rodičovské odpovědnosti není v souladu se zájmem dítěte.

¹² CHODĚRA, O.: Partnerství, manželství a paragrafy. GRADA, Praha 2002. ISBN 80-247-0217-7

¹³ Tamtéž

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁶ Tamtéž

1. 6 Pojem dítě

Nahlédneme-li do Úmluvy o právech dítěte, která byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1989 a účinnosti nabyla 2. září 1990, dítětem se zde rozumí: Každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“¹⁷

Podle našeho právního řádu, konkrétně ustanovení § 8 odstavce 2 občanského zákoníku, je možné nabýt zletilosti dříve jen jediným způsobem, a to cestou uzavření manželství. Takto nabytá zletilost se pak neztrácí, ani pokud manželství později zanikne nebo pokud je prohlášeno za neplatné. V našich podmínkách je možné uzavřít manželství nejdříve dovršením šestnácti let. V tomto věku je tedy nejdříve možné dosáhnout zletilosti.

1. 7 Pojem osvojení

Osvojení nebo také adopce je jednou z forem náhradní rodinné péče, která si dává za cíl založit takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je přirozený mezi rodiči a dětmi. Usiluje o vytvoření opravdového, stabilního a harmonického domova pro osvojené dítě.¹⁸ Osvojením lze také chápat přijetí cizí osoby za vlastní, což je vyjádření základního principu osvojení, kterým je nahrazení přirozeného biologického rodičovství právním.¹⁹

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Vždy se přihlíží k nejlepšímu zájmu dítěte.²⁰ Osvojením vzniká příbuzenský vztah. Osvojitelé mají rodičovskou odpovědnost. Vzniká jim také povinnost informovat dítě o skutečnosti osvojení, jakmile to uznají za vhodné, nejpozději však do zahájení povinné školní docházky dítěte. Dítě osvojením získá nové příjmení. Pokud s novým příjmením nebude souhlasit, soud může rozhodnout, že osvojenec bude ke svému příjmení připojovat příjmení osvojitele.²¹ Na rozdíl od pěstounské péče u osvojení neexistují žádné speciální dávky.

Kromě osvojení dítěte upravuje občanský zákoník také dva typy osvojení zletilého, a to osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, a osvojení, které není obdobou

¹⁷ Čl. 1, zákon č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

¹⁸ PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška. Pedagogický slovník. 4.. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. S. 149–150

¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, WESTPHALOVÁ A KOL. Velké Komentáře Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. S. 601

²⁰ § 794 až 796 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²¹ § 832 až 836 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

osvojení nezletilého. Dělicím kritériem je potom okamžik nabytí svéprávnosti. Oproti osvojení nezletilého je osvojení zletilého založeno primárně na vztahu osvojitele a osvojence, a osvojenci není poskytována zvýšená ochrana ze strany státu.²²

²² HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, WESTPHALOVÁ A KOL. Velké komentáře Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. S. 600-601.

2 Vztah práva a právního vědomí

V této kapitole nastíním vztah práva a právního vědomí.

„Právní vědomí vyjadřuje vztah člověka k právu a zprostředkovává interakci mezi platným právem a právním chováním člověka. Znamená to, že obě dvě strany na sebe působí navzájem. Právní vědomí ovlivňuje způsob, jakým je právo uváděno v život, uplatňováno a zachováno.“²³

Pokud není člověk seznámen s právem a neučinil si na něj svůj názor, je jeho jednání pouze souhrou určitých okolností bez znalostí sankcí. Nicméně ani dostatečné právní vědomí nemusí být nutně v souladu s jednáním a chováním člověka v právních situacích. Člověk je ovlivňován sociální skupinou, jejíž je součástí, sociálním prostředím, v němž se nachází, finanční situací či jinou motivací, která změní jeho postoj k právu bez ohledu na jeho právní vědomí.

²³ VEČEŘA, Miloš, URBANOVÁ, Martina. *Sociologie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-321-6. s. 227

3 Utváření právního vědomí dětí

V této části se soustředím na utváření právního vědomí dětí.

Člověk se narodí do společnosti, ve které platí určité právo. Toto právo ho provází po celý život, je jedním z prostředků, jež mají vliv na lidské individuální vědomí a chování v každodenním životě. Od raného dětství se učíme uvědomovat si hodnoty, rozlišovat, co je správné a nesprávné, co si smíme dovolit a co ne, co je morální. Zárodky právního vědomí získá dítě bez toho, aniž by vědělo, že toto je právo, právní norma.

„Člověk od dětství žije v určitém normativním systému, subjektivně vnímá tento normativní systém, akceptuje jej (či popřípadě neakceptuje), a i když jej neakceptuje, zvyká si na něj. V jistém stupni svého dospívání nabývá člověk vědomí existence normativního systému právního, jenž nezávisle na něm kvalifikuje jeho chování jako dovolené a nedovolené. V době, kdy člověk již má vědomí platného práva, působí právo na jeho každodenní život přímo, zároveň tu však dochází k určité diferenciaci či, možno snad říci, specializaci působení práva.“²⁴

Člověk nemůže znát celý právní řád, přesto se v každodenním životě chová podle práva. Právní vědomí je složitý a dlouhodobý proces při formování člověka.

²⁴ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: Beck (nakladatelství), 1995. ISBN 80-7179-028-1.s. 23

4 Historie rodinného práva

V této kapitole se budu zabývat prameny rodinného práva, proměnami rodinného práva v průběhu 20. století, zákonem o rodině a jeho začleněním do nového občanského zákoníku.

4.1 Prameny rodinného práva

Historicky je rodinné právo jednou z prvních ucelených skupin norem v rámci občanského práva. Poprvé bylo samostatně kodifikováno manželské a rodinné právo v roce 1918 v Sovětském Rusku. V Československé republice bylo rodinné právo odděleno až v roce 1949.

Základním zdrojem právní úpravy rodinného práva v České republice je Listina základních práv a svobod.²⁵ Kromě toho je náš stát smluvně vázán mezinárodními smlouvami, z nichž nejvýznamnější je Úmluva o právech dítěte, která upravuje zejména ochranu dítěte, práva směřující k zabezpečení dítěte, k osvobození dítěte, práva dítěte ve vztahu k jeho rodičům.²⁶ Vstupem České republiky do Evropské unie se v roce 2003 pro český právní řád staly závazné i prameny práva Evropské unie.

K pramenům českého rodinného práva řadíme zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině,²⁷ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,²⁸ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,²⁹ zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,³⁰ zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých zákonů.³¹

4.2 Cesta za osamostatněním rodinného práva

Již za první republiky se pokoušeli někteří politici o osamostatnění rodinného práva, ale naráželi na odpor slovenské části, kdy se neshodovali zejména v rovnoprávnosti manželů a v rovnoprávnosti majetkové. V období Protektorátu Čechy a Morava platil Výnos Vůdce a

²⁵ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném a účinném znění

²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno 2006, ISBN80-7239-192-5 s. 29

²⁷ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, v platném a účinném znění

²⁸ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném a účinném znění

²⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném a účinném znění

³⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

³¹ Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých zákonů, v platném a účinném znění

říšského kancléře ze dne 16. března 1939, kde bylo zdůrazněno, že právo domoviny platí zejména v právu rodinném, osobním a dědickém. Pro židovské obyvatelstvo byly uplatňovány tzv. norimberské zákony. Další úprava podstatně změnila právní řád, jednalo se o nařízení, jež mělo doplnit manželský zákon a unifikovat mezinárodní rodinné právo.

Dalším krokem k osamostatnění rodinného práva bylo vydání Ústavy 9. května, kde se v první kapitole proklamuje rovnocenné postavení mužů a žen v rodině i ve společnosti, rovnocenný přístup ke vzdělání i k úřadům. Obsahovala i prohlášení o odstranění diskriminace dětí podle jejich původu.

Dne 7. prosince 1949 schválilo Národní shromáždění Československé republiky zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který se inspiroval sovětským a polským pojetím rodinného práva. Tento zákon přinesl čtyři významné změny: zákon o právu byl používán v souladu s Ústavou 9. května, rodinné vztahy byly založeny na principech lidově demokratického zřízení, rodinné právo se oddělilo od práva občanského, rodinné právo se sjednotilo na celém území Československé republiky.

Zákon, který platil od roku 1950 do roku 1963, upravoval manželství a rodinu, zavedl obligatorní civilní sňatek, zrušil patriarchální moc a nahradil ji mocí rodičovskou (oba rodiče mají ve výchově stejná práva), zrušil moc nad manželkou, zavedl majetkové společenství manželů (souhrn majetku za dobu manželství), zrovnoprávnil postavení při rozhodování o výchově a majetku, zreformoval proces osvojení, zrovnoprávnil nemanželské děti.

Rodinný kodex z roku 1949 nesl jako první významná norma právnické dvouletky všechny atributy své doby, prodělal několik zásadních změn. Zprvu byl novelizován zákonným opatřením předsednictva Národního shromáždění o změně předpisů o rozvodu, poté proběhla druhá významná novela rodinného kodexu z roku 1949. to byl zákon o změně předpisů o osvojení. A poslední změny zákona o právu rodinném z roku 1949 nastaly zákonem č. 46/1959 Sb., o změně pravomocí soudů a doplnění některých ustanovení z oboru soudnictví a státních notářství.³²

Po vydání ústavy v roce 1960 došlo ke změně československého právního řádu. Změna se dotýkala i rodinného práva, nový zákon měl být totiž takový, aby mu porozuměl i pracující lid.

³² VESELÁ, Renata a kolektiv. Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy. Praha 2005, II. vydání. ISBN 80-86432-93-9, s. 95-96

Největší změnou v zákoně bylo začlenění právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely do občanského zákoníku, který dále upravoval společné užívání bytu manželů nebo společné užívání pozemku manželů, přesto se ale zachoval hlavní charakter rodinně-právní úpravy než klasické občanskoprávní.³³

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině byl schválen v prosinci roku 1963. Jeho první novelizace proběhla v roce 1982, která upravovala vztahy mezi manžely a osvojení dětí. Roku 2012 byl začleněn do nového občanského zákoníku, s účinností od 1. 1. 2014.

4.3 Zákon o rodině

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině měl být původně pouze novelou, nakonec však vznikl zcela nový zákoník, který nahradil zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Tento zákon přenesl majetkoprávní úpravy vztahu manželů do občanského zákoníku, posílil úlohu národních výborů při „společenské kontrole výchovy dětí“, odstranil „rodičovskou moc“ a nahradil ji institutem „práva a povinnosti rodičů“, rušil poručenství a ponechal pouze opatrovnictví.

Nový zákon se členil na čtyři části. První část se zabývala vztahy ohledně manželství, druhá část upravovala vztahy mezi rodiči a dětmi, třetí část řešila otázku výživného a poslední část obsahovala závěrečná ustanovení.

S nabytím účinnosti nového občanského zákoníku byl zákon o rodině opět zařazen do zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

4.4 Nový občanský zákoník

Od 1. ledna 2014 je účinný nový občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tento zákoník výrazně ovlivňuje oblast soukromého práva. Občanský zákoník má celkem 3081 paragrafů a dělí se do pěti částí:

Obecná část (§ 1 až 654)

³³ VESELÁ, Renata a kolektiv. Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy. Praha 2005, II. vydání. ISBN 80-86432-93-9. s.96

Rodinné právo (§ 655 až 975)

Absolutní majetková práva (§ 976 až 1720, zahrnuje věcná práva a dědické právo)

Relativní majetková práva (§ 1721 až 2990, zahrnuje závazkové právo)

Ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 2991 až 3081)

Stejně jako v předchozím zákoně o rodině i v novém občanském zákoníku je část o rodinném právu rozdělena na hlavy, oddíly a pododdíly, které obsahují paragrafy týkající se jednotlivých odvětví práva.

4. 5 Postavení dítěte v českém právním řádu

V Českém právním řádu je pamatováno i na řešení práv a povinností dětí. Nejdůležitějšími dokumenty jsou:

- Úmluva o právech dítěte
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (Ústava České republiky je základní zákon České republiky. Byl přijat jako ústavní zákon Českou národní radou 16. prosince 1992 a publikován v české Sbírce zákonů pod č. 1/1993 Sb.)
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku České republiky. Základní práva a svobody dosažené v Listině v zásadě vyjadřují vztah mezi státem a občanem. Práv a svobod zakotvených v Listině se zpravidla může dopomoci každý, jen některá práva a svobody jsou vázané na státní občanství. Obsah Listiny vychází z principů právního státu – ze svrchovanosti práva a zásady možnosti zásahů státní moci do svobod jednotlivce jen na základě a v mezích zákona. Pro všechna základní práva a svobody platí, že jsou nezadatelná, nezczitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná a že jsou pod ochranou soudní moci.

Listina má 44 článků členěných do šesti hlav. Hlava první garantuje některá práva, hlava druhá obsahuje katalog základních lidských práv a svobod, hlava třetí upravuje práva národnostních menšin, hlava čtvrtá hospodářská, sociální a kulturní práva, hlava pátá se zabývá právem na soudní a jinou právní ochranu, hlava šestá pak upravuje společná ustanovení.

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (zákoník výrazně ovlivňuje oblast soukromého práva. Občanský zákoník má celkem 3081 paragrafů a dělí se do pěti částí.)
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (Zákon o sociálně-právní ochraně dětí vymezuje povinnosti a pravomoci orgánů sociálně-právní ochrany dětí - OSPODů. Obsahuje i část ohledně adopce a pěstounské péče. Obsahuje také paragrafy o spolupráci OSPODu a rodičů.)
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 18/003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Kromě výše uvedených zákonů existují ještě další předpisy, ve kterých jsou zmiňována dětská práva – například školský zákon, občanský soudní řád, trestní zákoník, zákoník práce, zákon o pobytu cizinců a další.

5 Rodinné právo v současné základní škole

V této kapitole se zaměřím na možnosti seznámení se žáků s částmi rodinného práva v současné základní škole.

5.2 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – kompetence

Pro výuku v současné základní škole je závazný Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, z něhož vycházejí jednotlivé školní vzdělávací programy, jež si školy mohou upravit, ale zároveň musí splnit to, co jim Rámcový vzdělávací program ukládá.

Rámcový vzdělávací program definuje ve školství v České republice nejvyšší úroveň vzdělávání spolu s projektem Národní program pro rozvoj vzdělávání (tzv. Bílá kniha). V roce 2004 MŠMT schválilo nové principy v politice pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Toto rozhodnutí změnilo systém kurikulárních dokumentů, které jsou nyní vytvářeny na dvou úrovních a to na úrovni státní a na úrovni školské.

Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek a rámcové programy pak vymezují závazné „rámce“ pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní a střední vzdělávání). Školní úroveň pak představuje školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách.

Součástí Rámcově vzdělávacího programu je i utváření postojů a názorů a samozřejmě i kompetencí. Z hlediska právního se konkrétně jedná o kompetence občanské, kdy na konci základního vzdělávání mimo jiné žák chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu.³⁴

5.3 Prvky rodinného práva v jednotlivých předmětech

Na prvním stupni je jednou ze vzdělávacích oblastí vzdělávací obor Člověk a jeho svět, která se člení na několik částí. Část druhá nazvaná Lidé kolem nás přímo vybízí k zařazení témat týkajících se rodiny. V očekávaných výstupech mimo jiné najdeme:

- „rolišuje příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi

³⁴ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání, MŠMT, Praha 2013. s.13

- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole mezi chlapci a dívkami, v rodině³⁵

K naplnění výše jmenovaných výstupů slouží učivo o rodině (postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny), principy demokracie, právo a spravedlnost (základní lidská práva a práva dítěte).³⁶

Na druhém stupni na tuto vzdělávací oblast navazuje Člověk a společnost, která prohlubuje již získané znalosti a ještě více je rozšiřuje. Vzdělávací oblast vede žáky k utváření pozitivních vztahů k opačnému pohlaví v prostředí školy i mimo školu, k rozpoznávání stereotypního nahlížení na postavení muže a ženy v rodině, k vnímání předsudků v nazírání na roli žen ve společnosti, k rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost nebo odporujícím základním principům demokratického soužití.³⁷

Vzdělávací obor je rozdělen na dvě oblasti – dějepis a výchovu k občanství. Přestože i v rámci dějepisu lze pohovořit o rodinném právu (soužití lidí v různých společenských řádech, problematika chování se k dítěti a podobně), stěžejní pro rodinné právo zůstává výchova k občanství. Po absolvování části Člověk, stát a právo by měl žák objasnit význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství a dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování.³⁸

K naplnění výstupu slouží učivo o lidských právech (základní lidská práva, práva dítěte, jejich ochrana, úprava lidských práv a práv dětí v dokumentech) a neméně důležité téma právo v každodenním životě (význam právních vztahů, důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající).³⁹

Nesmíme opominout ani vzdělávací oblast Člověk a zdraví a jeho vzdělávací obor Výchova ke zdraví. I zde se setkáme s prvky rodinného práva. Při očekávaných výstupech žák vysvětlí role členů komunity (rodiny, třídy, spolku) a uvede příklady pozitivního a negativního vlivu na kvalitu sociálního klimatu (vrstevnická komunita, rodinné prostředí) z hlediska prospěšnosti zdraví.⁴⁰

³⁵ Tamtéž, s. 41 - 42

³⁶ Tamtéž, s. 42

³⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, MŠMT, Praha 2013. s. 47

³⁸ Tamtéž, s. 53

³⁹ Tamtéž, s. 53

⁴⁰ Tamtéž, s. 80

Do učiva jsou zařazeny okruhy Vztahy mezi lidmi a formy soužití (partnerské vztahy, manželství, rodičovství) a Vztahy a pravidla soužití v prostředí komunity (rodina)⁴¹ a v neposlední řadě je třeba zmínit téma Změny v životě člověka a jejich reflexe (problémy těhotenství, rodičovství mladistvých).⁴²

⁴¹ Tamtéž, s. 80

⁴² Tamtéž, s. 81

6 Praktická část

V praktické části se zaměřím na analýzu a vyhodnocení dat získaných dotazníkovým šetřením u žáků 2. stupně Základní školy Pošepného náměstí v Praze a u žáků Základní školy v Trhové Kamenici.

6.1 Cíle, předpoklady výzkumu a výzkumné otázky

V této části postupně uvedu jednotlivé cíle, předpoklady a výzkumné otázky.

6.1.1 Stanovení hlavního cíle

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaká je úroveň znalostí žáků 2. stupně v oblasti rodinného práva.

6.1.2 Stanovení dílčích cílů a předpokladů

Dílčí cíl č. 1: zjistit pomocí dotazníku, jaké mají respondenti povědomí o uzavírání manželství a rodině jako takové

Předpoklad č. 1: Nejméně 30 % dotázaných bude vědět, že v České republice může uzavřít sňatek osoba mladší 18 let.

Předpoklad č. 2: Nejméně 70 % dotázaných bude vědět, že rodinu netvoří pouze manželé.

Předpoklad č. 3: Nejvýše 20 % dotázaných bude vědět, že občan České republiky může adoptovat dítě z jiného státu.

Dílčí cíl č. 2: zjistit pomocí dotazníku, jaké mají respondenti povědomí o možnosti práce dětí a s tím souvisejícím přispíváním na chod domácnosti

Předpoklad č. 4: Nejméně 40 % dotázaných bude vědět, že je povolena i práce dětí mladších 15 let.

Předpoklad č. 5: Nejvýše 40 % dotázaných bude vědět, že v případě vlastního příjmu přispívá na chod domácnosti.

Předpoklad č. 6: Nejvýše 30 % dotázaných bude vědět, že děti mají vyživovací povinnost vůči rodičům.

6. 2 Cílové skupiny

V následující kapitole popíši cílové skupiny respondentů dotazníkového šetření.

6. 2. 1 Cílová skupina – žáci Základní školy Pošepného náměstí v Praze

Základní škola Pošepného náměstí v Praze je typickou sídlištní školou. Je zde různá skladba obyvatel. Většina žáků bydlí v nejbližším okolí školy. Ve sledovaném školním roce ji navštěvovalo 448 žáků zařazených do 21 třídy (14 tříd na prvním stupni a 7 tříd na druhém stupni). Škola se zaměřuje na získání dovedností při práci s novými informačními technologiemi, ve všech ročnících je zařazen předmět informační a komunikační technologie. Také výuka anglického jazyka probíhá již od prvního ročníku. Vybavení pomůckami je v dostatečné úrovni. Pro účely bakalářské práce byli vybráni žáci 2. stupně, tedy věková skupina 12 – 16 let.

6. 2. 2 Cílová skupina – žáci Základní školy v Trhové Kamenici

Základní školu v Trhové Kamenici navštěvují žáci z Trhové Kamenice, Horního Bradla, Vysočiny a Hlinska. Škola je zapojena do ekologického projektu Zelená škola. Patří mezi menší, ve sledovaném školním roce do ní docházelo 128 žáků, v každém ročníku měla tato škola otevřenu jednu třídu. Škola je průměrně vybavena, nemá vlastní tělocvičnu, výuka tělesné výchovy probíhá na místním fotbalovém hřišti, nebo v kulturním domě. Pro účely bakalářské práce byli vybráni žáci 2. stupně, tedy věková skupina 12 – 16 let.

6. 3 Metody výzkumu

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu, konkrétně dotazníkové šetření.

6. 3. 1 Dotazník

Pro shromáždění potřebných údajů do své bakalářské práce jsem se rozhodla využít anonymní dotazník, neboť v tomto případě mají žáci pocit, že mohou na dané otázky odpovídat pravdivě.

Dotazník obsahoval 19 otázek, z nichž jedna byla otevřená, jedna polouzavřená, zbývající otázky byly uzavřené. Při sestavování otázek jsem převážně vycházela z výstupů a obsahu učiva právních znalostí daných Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. V úvodu dotazníku byly vysvětleny důvody dotazníkového šetření, ozřejmen způsob odpovídání a poděkování za spolupráci.

6. 3. 2 Předvýzkum

Vzhledem k tomu, že dotazníkové šetření mělo obsáhnout věkovou kategorii 12 – 16 let, bylo třeba ověřit srozumitelnost zadaných otázek a nabídek odpovědí. Pro ověření jsem si vybrala deset žáků 6. ročníku a deset žáků 9. ročníku Základní školy Pošepného náměstí v Praze.

Předvýzkum potvrdil, že dotazníkové šetření je pro žáky srozumitelné, vyplňování nečinilo žádné potíže, proto jsem mohla přikročit k vlastnímu výzkumu.

6. 3. 3 Administrace dotazníku

Dotazníkové šetření se uskutečnilo v květnu 2017. dotazníky jsem distribuovala osobně na základě dohody s vedením obou škol. Vyplňování dotazníku bylo realizováno v rámci vyučovací hodiny, většinou na začátku hodiny občanské výchovy či světa práce.

Před rozdáním dotazníků jsem žákům objasnila, k jakému účelu vyplněný dotazník bude sloužit, vysvětlila způsob zaznamenávání odpovědí, zodpověděla případné dotazy. Samotné vyplnění dotazníku zabralo žákům průměrně 15 minut. Vzhledem k mé osobní účasti při dotazníkovém šetření byla návratnost dotazníků stoprocentní.

6. 4 Výsledky výzkumu

V této části uvedu výsledky dotazníkového šetření na Základní škole Pošepného náměstí v Praze a na Základní škole v Trhové Kamenici.

6. 4. 1 Výsledky dotazníkového šetření na Základní škole Pošepného náměstí v Praze

Na dotazník odpovídalo celkem 128 žáků, kteří byli v daný den přítomni ve škole. Návratnost rozdaného dotazníku byla stoprocentní. Výsledky jsou řazeny podle pořadí otázek, jsou zaznamenány do tabulek a doplněny o komentář. Relativní hodnoty jsou zokrouhleny na celá čísla.

Otázka č. 1: Jsi chlapec nebo dívka?

První otázka zjišťovala pohlaví vyplňujícího. Z celkového počtu 128 žáků bylo 63 chlapců a 65 dívek.

Otázka č. 2: Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?

Na tuto otázku překvapivě odpověděli dvě třetiny žáků nesprávně, tj. 70 % (správná odpověď je ano). Možná je to tím, že instituce manželství není pro současnou generaci tak důležitá. Mnoho rodičů respondentů žije v nesezdaných rodinách, proto respondenti věk pro uzavření manželství neřeší.

Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	20	15 %	19	15 %	39	30 %
ne	43	34 %	46	36 %	89	70 %

Otázka č. 3: Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ano, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.

Na tuto otázku odpovědělo i 7 respondentů, kteří v podstatě odpovídat neměli, protože v předchozí otázce zaškrtili slovo ne. Bylo zajímavé zjistit, že někteří respondenti mají zřejmě věk 15 let spojen nejen s přechodem k trestní odpovědnosti, ale i se zletilostí. Správná odpověď je 16, zaškrtilo ji pouze 25 respondentů, tj. 54 %.

Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ano, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
15	10	22 %	2	4 %	12	26 %
16	11	24 %	14	30 %	25	54 %
17	2	4 %	7	16 %	9	20 %

Otázka č. 4: Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?

U této otázky respondenti se správnou odpovědí ve většině nezaváhali, správně odpovědělo 111 respondentů, tj. 87 %. Chybné odpovědi se objevily více u žáků nižších ročníků.

Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	57	45 %	54	42 %	111	87 %
ne	6	5 %	11	8 %	17	13 %

Otázka č. 5: Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?

V této otázce bych nepředpokládala příliš chybu, neboť o rodině se učí již děti na prvním stupni. Přesto třetina respondentů odpověděla nesprávně (správná odpověď je ne). Více správných odpovědí měly dívky (o 10 % více než chlapci).

Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	24	19 %	15	11 %	39	30 %
ne	39	30 %	50	40 %	89	70 %

Otázka č. 6: Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?

Vzhledem k tomu, že se ve škole příliš nezmiňují názvy zákonů, na veřejnosti se též mluví obecně o porušování zákona, nepřekvapilo mě, že poměrně velké množství respondentů, tj. 46 %, odpovědělo, že neví (správná odpověď je ano). Vztahy mezi rodiči a dětmi spojují žáci více s Orgánem sociálně právní ochrany dětí a neuvědomují si, že činnost tohoto orgánu má základy na zákonném podkladě.

Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	26	20 %	24	19 %	50	39 %
ne	9	7 %	10	8 %	19	15 %
nevím	29	23 %	30	23 %	59	46 %

Otázka č. 7: Rodičovskou odpovědnost

Do chybných odpovědí se zřejmě promítla skutečnost, že mnoho respondentů žije v neúplné rodině, mají pocit, že o mnoha věcech rozhoduje jen jeden z rodičů, se kterým žijí ve společné domácnosti. Správná odpověď: mají oba rodiče stejnou, zvolilo ji 89 % respondentů.

Rodičovskou odpovědnost						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
matka má větší rodičovskou odpovědnost než otec	4	3 %	8	6 %	12	9 %
otec má větší rodičovskou odpovědnost než matka	2	2 %	0	0 %	2	2 %
mají oba rodiče stejnou	57	45 %	57	44 %	114	89 %

Otázka č. 8: Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?

Téměř 83 % respondentů ví, že má dbát svých rodičů a poslouchat je, ale v praktickém životě to příliš nedodržují. Dvě dívky uvedly jiné možnosti: pomáhat ve stáří a platit nájem, pokud bydlí u rodičů. Žádnou povinnost k rodičům necítí 16, 5 % respondentů, což dle mého názoru je poměrně velké číslo (správná odpověď: dbát a poslouchat své rodiče).

Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
žádnou	10	8 %	11	8 %	21	16 %
dbát a poslouchat své rodiče	53	41 %	52	41 %	105	82 %
jiná možnost, uveď	0	0 %	2	2 %	2	2 %

Otázka č. 9: Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?

Většina respondentů, tj. 83 %, věděla o vyživovací povinnosti rodičů. Je to dáno tím, že rodiče zabezpečují dítě finančně, včetně kapesného, proto byla pro většinu odpovídajících jasná možnost ano.

Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	51	40 %	55	43 %	106	83 %
ne	4	3 %	4	3 %	8	6 %
nevím	8	6 %	6	5 %	14	11 %

Otázka č. 10: Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?

O vyživovací povinnosti rodičů respondenti věděli, ale byli docela překvapeni, že je tomu i naopak. Neuvědomili si, že se rodič může dostat do situace, ve které přechází vyživovací povinnost na potomky. Pouze 15 % respondentů vědělo správnou odpověď a 21 % odpověď neví.

Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	9	7 %	10	8 %	19	15 %
ne	37	29 %	45	35 %	82	64 %
nevím	16	13 %	11	8 %	27	21 %

Otázka č. 11: Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe

V těchto odpovědích se přiznali respondenti ke své lenosti, 77 % plní povinnosti pouze tehdy, pokud jim to rodiče připomínají. Na druhou stranu je nutno konstatovat, že v současné době mnoho rodičů nevyžaduje plnění povinností.

Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
vždy samy od sebe	10	8 %	7	5 %	17	13 %
rodiče jim to často musí připomínat	45	35 %	53	42 %	98	77 %
rodiče jim to musí vždy připomínat	8	6 %	5	4 %	13	10 %

Otázka č. 12: Napiš 5 věcí, se kterými podle Tebe děti rodičům nejčastěji pomáhají

Pro některé respondenty bylo těžké vypsát pět povinností, zejména chlapci (30 z nich, tj. 50 %) uváděli většinou pouze 1 – 2 povinnosti. Podle mne to souvisí s předchozí otázkou, kdy zřejmě příliš povinností doma nemají. Dívky zaznamenaly odpovědi bez problémů, kuriozní byla jedna odpověď – vybírání oblečení. Chlapci nejčastěji vynášejí odpadky, prostírají stůl, nakupují a venčí psa. Dívky uklízejí, vynášejí odpadky, vaří, nakupují a myjí nádobí.

Napiš 5 věcí, se kterými podle Tebe děti rodičům nejčastěji pomáhají			
odpověď - chlapci		odpověď - dívky	
úklid	15	vaření	37
mytí nádobí	17	praní	9
věšení prádla	4	úklid	39
vaření	12	žehlení	1
nakupování	22	starání se o domácí mazlíčky	6
hlídání sourozence	5	mytí nádobí	16
údržba zahrady	1	věšení prádla	8
luxování	13	vytírání	2
utírání prachu	9	údržba zahrady	1

pomoc v domácnosti	18	nakupování	45
praní	1	zalévání květin	1
prostírání	23	utírání prachu	7
vynášení odpadků	44	zametání	1
vyklízení myčky	7	luxování	14
žehlení	2	stlaní postele	4
třídění ponožek	2	vyndávání nádobí z myčky	8
venčení psa	22	skládání prádla	14
		domácí práce	12
		vynášení odpadků	32
		venčení psa	23

Otázka č. 13: Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?

Překvapivě více chlapců než dívek si myslí, že pomáhat je správné. Na druhou stranu je i dost těch, kteří pomáhají jenom ze strachu, nebo pro peníze.

Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?						
odpověď	chlapci		dívkky		celkem	
vědí, že mají povinnost pomáhat rodičům (je to dáno zákonem)	3	2 %	4	3 %	7	5 %
dostávají od rodičů kapesné	15	12 %	12	9 %	27	21 %
bojí se, že v případě neplnění povinností je rodiče potrestají	12	9 %	17	14 %	29	23 %
myslí si, že je to tak správné	35	27 %	30	24 %	65	51 %

Otázka č. 14: Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je

Pražské děti mají více možností vydělat si nějaké peníze reklamou, účinkováním například v divadle, proto více než polovina odpovědí, tj. 54 %, byla správná.

Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
zakázána	22	17 %	27	21 %	49	38 %
vždy povolena	5	4 %	5	4 %	10	8 %
povolena pouze v případě sportovní, kulturní a reklamní činnosti	36	28 %	33	26 %	69	54 %

Otázka č. 15: Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?

Je zajímavé, že většina respondentů nepřemýšlí o tom, že by přispěla na chod domácnosti, pokud o to sami rodiče nepožádají. Automaticky předpokládají, že s příjmem si budou moci hospodařit sami (27 % respondentů), popřípadě rodičům něco dají, ale až tehdy, pokud o to sami rodič požádají.

Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano, přiměřenou částkou na stravu a vedení domácnosti	17	13 %	21	17 %	38	30 %
ano, pokud to rodiče vyžadují	18	14 %	39	23 %	47	37 %
ano, pokud mu to nařídí soud	6	4 %	3	2 %	9	6 %
ne, celý příjem si nechává pro vlastní potřebu	21	16 %	13	11 %	34	27 %

Otázka č. 16: Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?

Zajímavý výsledek, zejména proto, že v médiích často slyšíme, že by se děti neměly příliš usměrňovat, trestat. Nejsem plně přesvědčena o pravdivosti všech odpovědí, neboť při diskusích ve výuce i mimo výuku často slyším, jak byli žáci podle nich nespravedlivě trestáni, protože na to rodiče nemají podle nich právo.

Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?						
odpověď	chlapci		dívký		celkem	
ano, ale výchovné prostředky nesmějí ohrožovat zdraví dítěte	51	40 %	59	46 %	110	86 %
ne, neboť by byla porušena práva dítěte	10	8 %	8	6 %	18	14 %

Otázka č. 17: Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením odřídit?

Přestože respondenti souhlasili s použitím výchovných prostředků, při podřizování se těmto prostředkům už nebyli o oprávněnosti tak přesvědčeni, 13 % respondentů na tuto otázku vůbec neodpovědělo, 27 % respondentů zvolilo odpověď nevím.

Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením odřídit?						
odpověď	chlapci		dívký		celkem	
ano, v každém případě	18	14 %	9	7 %	27	21 %
ano, pokud si dítě myslí, že je opatření oprávněné	25	20 %	15	11 %	40	31 %
ne	4	3 %	6	5 %	10	8 %
nevím	22	17 %	13	10 %	35	27 %
bez odpovědi	11	9 %	5	4 %	16	13 %

Otázka č. 18: Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?

Vzhledem k tomu, že do rodin často docházejí sociální pracovníci, označili respondenti (27 % z celkového počtu) i o možnosti rozhodnutí sociálních pracovníků (správná odpověď je soud).

Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
matka	2	1 %	0	0 %	2	1 %
sociální pracovník/pracovnice	15	12 %	19	15 %	34	27 %
soud	42	33 %	50	39 %	92	72 %

Otázka č. 19: Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?

V České republice není tato možnost příliš využívána, proto bylo tolik odpovědí (52 %) s možností nevím (správná odpověď je ano).

Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	22	17 %	21	17 %	43	34 %
ne	12	9 %	6	5 %	18	14 %
nevím	29	23 %	38	29 %	67	52 %

6. 4. 2 Výsledky dotazníkového šetření na Základní škole v Trhové Kamenici

Na dotazník odpovídalo celkem 60 žáků, kteří byli v daný den přítomni ve škole. Návratnost rozdaného dotazníku byla stoprocentní. Výsledky jsou řazeny podle pořadí otázek, jsou zaznamenány do tabulek a doplněny o komentář. Relativní hodnoty jsou zokrouhleny na celá čísla.

Výsledky se oproti pražské škole příliš nelišily, důvody odpovědí respondentů byly obdobné jako v pražské škole.

Otázka č. 1: Jsi chlapec nebo dívka?

První otázka zjišťovala pohlaví vyplňujícího. Z celkového počtu 60 žáků bylo 27 chlapců a 33 dívek.

Otázka č. 2: Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?

Na tuto otázku odpovědělo 45 % respondentů správně, větší podíl na správnosti odpovědí měly dívky.

Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	9	15 %	18	30 %	27	45 %
ne	18	30 %	15	25 %	33	55 %

Otázka č. 3: Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ano, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.

Na rozdíl od pražské školy se nenašel respondent, který odpověděl na předchozí otázku ne, a přesto vyplnil tuto část. Správně odpovědělo 11 respondentů, tj. 41 % ze získaných odpovědí.

Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ano, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
15	2	7 %	4	15 %	6	22 %
16	3	11 %	8	30 %	11	41 %
17	4	15 %	6	22 %	10	37 %

Otázka č. 4: Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?

U této otázky respondenti se správnou odpovědí ve většině nezaváhali, správně odpovědělo 55 respondentů, tj. 92 %. Zajímavé je, že bezchybně odpověděly dívky. Chybné odpovědi se objevily více u žáků nižších ročníků.

Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	23	38 %	32	54 %	55	92 %
ne	5	8 %	0	0 %	5	8 %

Otázka č. 5: Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?

Na tuto otázku odpovědělo 44 respondentů, tj. 74 % správně.

Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	5	8 %	11	18 %	16	26 %
ne	22	37 %	22	37 %	44	74 %

Otázka č. 6: Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?

Na tuto otázku odpovědělo 28 % respondentů správně, více než polovina, tj. 56 % neví.

Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	8	13 %	9	15 %	17	28 %
ne	2	4 %	7	12 %	9	16 %
nevím	17	23 %	17	23 %	34	56 %

Otázka č. 7: Rodičovskou odpovědnost

Přestože v současné době žije mnoho dětí v neúplných rodinách, správně odpovědělo 56 respondentů, tj. 92 %, správně.

Rodičovskou odpovědnost						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
matka má větší rodičovskou odpovědnost než otec	1	2 %	1	2 %	2	4 %
otec má větší rodičovskou odpovědnost než matka	0	0 %	2	4 %	2	4 %
mají oba rodiče stejnou	26	42 %	30	50 %	56	92 %

Otázka č. 8: Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?

Celkem 46 respondentů, tj. 77 % označilo správnou odpověď.

Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
žádnou	10	16 %	4	7 %	14	23 %
dbát a poslouchat své rodiče	17	29 %	29	48 %	46	77 %
jiná možnost, uveď	0	0 %	0	0 %	0	0 %

Otázka č. 9: Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?

44 respondentů, tj. 73 %, uvedlo správnou odpověď, 7 respondentů, tj. 12 % o vyživovací povinnosti neví.

Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	18	30 %	26	43 %	44	73 %
ne	6	10 %	3	5 %	9	15 %
nevím	3	5 %	4	7 %	7	12 %

Otázka č. 10: Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?

Méně než polovina – 28 respondentů, tj. 46 % - tuší, že mají děti vyživovací povinnost vůči svým rodičům, 21, tj. 36 %, si myslí, že děti tuto povinnost nemají.

Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	14	23 %	14	23 %	28	46 %
ne	10	18 %	11	18 %	21	36 %
nevím	3	5 %	8	13 %	11	18 %

Otázka č. 11: Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe

V těchto odpovědích bylo zřejmé, že 63 % plní povinnosti pouze tehdy, pokud jim to rodiče připomínají. Sami o sebe plní povinnosti jen 20 % respondentů, převážně dívek.

Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
vždy samy od sebe	4	7 %	8	13 %	12	20 %
rodiče jim to často musí připomínat	17	28 %	21	35 %	38	63 %
rodiče jim to musí vždy připomínat	6	10 %	4	7 %	10	17 %

Otázka č. 12: Napiš 5 věcí, se kterými podle Tebe děti rodičům nejčastěji pomáhají

Na rozdíl od pražské školy vyplnili respondenti všech 5 požadovaných povinností. V některých odpovědích bylo zřetelné, že respondenti žijí mimo velké město – práce na zahradě, pomoc otci v garáži. Chlapci nejvíce vynášejí odpadky, chodí nakupovat a pracují na zahradě. Dívky nejčastěji myjí nádobí, nakupují a pracují na zahradě.

Napiš 5 věcí, se kterými podle Tebe děti rodičům nejčastěji pomáhají			
odpověď - chlapci		odpověď - dívky	
nakupování	27	mytí nádobí	30
luxování	5	utírání prachu	18
vynášení odpadků	27	nakupování	29

práce na zahradě	20	práce na zahradě	22
hlídání mladšího sourozence	15	vaření	31
pomoc otci v garáži	10	věšení prádla	4
praní	2	mytí podlahy	7
zametání	5	vyzvedávání sourozence	10
venčení psa	5	luxování	10
péče o zvířata	12	mytí oken	2
mytí oken	2	vynášení odpadků	4
pomoc v domácnosti	5		

Otázka č. 13: Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?

22 respondentů, tj. 37 % si myslí, že je to správné, významnou motivací pro 17 respondentů, tj. 28 %, jsou peníze.

Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
vědí, že mají povinnost pomáhat rodičům (je to dáno zákonem)	2	4 %	5	8 %	7	12 %
dostávají od rodičů kapesné	8	13 %	9	15 %	17	28 %
bojí se, že v případě neplnění povinností je rodiče potrestají	8	13 %	6	10 %	14	23 %
myslí si, že je to tak správné	9	15 %	13	22 %	22	37 %

Otázka č. 14: Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je

Výběr možnosti zakázána (25 respondentů, tj. 42 %) a povolena pouze v případě sportovní, kulturní a reklamní činnosti (27 respondentů, tj. 45 %) byl poměrně vyvážený.

Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
zakázána	13	22 %	12	20 %	25	42 %
vždy povolena	2	3 %	6	10 %	8	13 %
povolena pouze v případě sportovní, kulturní a reklamní činnosti	12	20 %	15	25 %	27	45 %

Otázka č. 15: Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?

Je zajímavé, že většina respondentů nepřemýšlí o tom, že by přispěla na chod domácnosti, pokud o to sami rodiče nepožádají. Automaticky předpokládají, že s příjmem si budou moci hospodařit sami (33 % respondentů), popřípadě rodičům něco dají, ale až tehdy, pokud o to sami rodič požádají (40 % respondentů).

Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano, přiměřenou částkou na stravu a vedení domácnosti	6	10 %	9	15 %	15	25 %
ano, pokud to rodiče vyžadují	14	23 %	10	17 %	24	40 %
ano, pokud mu to nařídí soud	0	0 %	1	2 %	1	2 %
ne, celý příjem si nechává pro vlastní potřebu	7	11 %	13	22 %	20	33 %

Otázka č. 16: Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?

49 respondentů, tj. 82 %, si myslí, že rodiče mohou děti usměrňovat přiměřenými výchovnými prostředky, 11, tj. 18 %, si myslí, že by rodiče porušovali jejich práva.

Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano, ale výchovné prostředky nesmějí ohrožovat zdraví dítěte	2	37 %	27	45 %	49	82 %
ne, neboť by byla porušena práva dítěte	5	8 %	6	10 %	11	18 %

Otázka č. 17: Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením odřídit?

Přestože respondenti souhlasili s použitím výchovných prostředků, při podřizování se těmto prostředkům už nebyli o oprávněnosti tak přesvědčeni, 6 % respondentů by se vůbec nepodřídilo, 25 % respondentů zvolilo odpověď nevím.

Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením odřídit?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano, v každém případě	7	12 %	8	13 %	15	25 %
ano, pokud si dítě myslí, že je opatření oprávněné	13	22 %	13	22 %	26	43 %
ne	1	1 %	3	5 %	4	6 %
nevím	6	10 %	9	15 %	15	25 %

Otázka č. 18: Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?

44 respondentů, tj. 73 %, odpovědělo správně, 14, tj. 23 % si myslí, že o tom rozhoduje sociální pracovník/pracovnice, a dokonce 2, tj. 4 %, uvedli jako možnost matku.

Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
matka	1	2 %	1	2 %	2	4 %
sociální pracovník/pracovnice	6	10 %	8	13 %	14	23 %
soud	20	33 %	24	40 %	44	73 %

Otázka č. 19: Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?

Odpovědi na tuto otázku byly poměrně rovnoměrně rozloženy – 20 respondentů, tj. 33 %, správně odpovědělo ano, 18 respondentů, tj. 31 %, odpovědělo ne a 22 respondentů, tj. 36 % neví.

Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?						
odpověď	chlapci		dívky		celkem	
ano	8	13 %	12	20 %	20	33 %
ne	8	13 %	10	14 %	18	31 %
nevím	11	18 %	11	18 %	22	36 %

7. Komparace dat a doporučení vyplývající z výsledků práce

Výzkumné šetření proběhlo velmi dobře. Přispěli k tomu i pedagogové z obou škol, kteří se vstřícností umožnili ve svých hodinách toto šetření provést, a zároveň ochotou žáků dotazník vyplnit.

Z vyhodnocení plyne, že žáci jistě znalosti o rodině a rodinném právu mají, ale nutno konstatovat, že v mnohých otázkách si jsou nejistí, raději vyberou možnost nevím, přestože otázka vycházela z obsahu učiva. Pouze 36 % respondentů má povědomí o tom, že v České republice existuje zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi.

Zejména v otázkách upravujících povinnosti byly velké mezery ve znalostech, pouze 25 % respondentů vědělo, že mají vyživovací povinnost vůči rodičům, naopak vyživovací povinnost rodičů vůči dětem považuje 80 % respondentů za samozřejmost. Povinnost dbát a poslouchat své rodiče označilo 80 % respondentů, což je velmi dobrý výsledek.

Další povinnosti plní respondenti často až po připomenutí rodičů (72 %), nepovažují tedy za samozřejmé, že by sami od sebe plnili nějaké domácí povinnosti. Ti, kteří pomáhají, si myslí, že je to správné (46 %), 23 % se bojí trestu, proto pomáhají – překvapivě velké procento respondentů, 23 % očekává za pomoc finanční ohodnocení.

Pokud měli respondenti vyjmenovat konkrétní činnosti, které doma vykonávají, bez potíží odpovídali žáci z Trhové Kamenice, každý respondent zaznamenal všech 5 požadovaných

činností. S odpověďmi měli problém chlapci z Prahy, pouze 5 z nich dokázalo plně odpovědět.

V otázkách týkajících se manželství pouze 35 % respondentů vědělo, že mohou uzavřít manželství před dovršením 18. roku. 71 % ví, že rodinu netvoří jen manželé, což je uspokojivý výsledek.

Na základě výsledků dotazníkového šetření bych doporučila věnovat větší pozornost povinnostem dětí, protože většina zná svá práva, ale neuvědomují si, že by měli mít také nějaké povinnosti. Vzhledem k jejich věku 12 – 16 let, kdy mají právo vyjadřovat se ke svému soužití v rodině a je brán zřetel na jejich názor, by měli vědět, že práva i povinnosti jsou zakotveny v zákonech.

Porovnání výsledků obou základních škol

Procentuální vyjádření odpovědí je v tabulkách zaokrouhleno na celé číslo.

Otázka č. 1: Pohlaví respondentů

znění otázky: Jsi chlapec nebo dívka?

První otázka zjišťovala pohlaví vyplňujícího. Z celkového počtu 188 žáků bylo 90 chlapců a 98 dívek.

Otázka č. 2: Uzavírání manželství

Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?

Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano	39	21 %	27	14 %	66	35 %
ne	89	47 %	33	18 %	122	65 %

Otázka č. 3: Nejnižší věk pro uzavření manželství

Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ano, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.

Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl/a ano, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
15	12	17 %	6	8 %	18	25 %
16	25	34 %	11	15 %	36	49 %
17	9	12 %	10	14 %	19	26 %

Otázka č. 4: Povinnosti a práva manželů

znění otázky: Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?

Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano	111	59 %	55	29 %	166	88 %
ne	17	9 %	5	3 %	22	12 %

Otázka č. 5: Kdo tvoří rodinu

znění otázky: Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?

Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano	39	21 %	16	8 %	55	29 %
ne	89	47 %	44	24 %	133	71 %

Otázka č. 6: Zákon upravující vztahy mezi rodiči a dětmi

znění otázky: Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?

Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano	50	27 %	17	9 %	67	36 %
ne	19	10 %	9	5 %	28	15 %
nevím	59	31 %	34	18 %	93	49 %

Otázka č. 7: Rodičovská odpovědnost

znění otázky: Rodičovskou odpovědnost

Rodičovskou odpovědnost						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
matka má větší rodičovskou odpovědnost než otec	12	4 %	2	2 %	14	6 %
otec má větší rodičovskou odpovědnost než matka	2	2 %	2	2 %	4	4 %
mají oba rodiče stejnou	114	61 %	56	29 %	170	90 %

Otázka č. 8: Povinnosti dětí vůči rodičům

znění otázky: Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?

Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
žádnou	21	11 %	14	8 %	35	19 %
dbát a poslouchat své rodiče	105	56 %	46	24 %	151	80 %
jiná možnost, uveď	2	1 %	0	0 %	2	1 %

Otázka č. 9: Vyživovací povinnost vůči dětem

znění otázky: Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?

Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano	106	56 %	44	24 %	150	80 %
ne	8	4 %	9	5 %	17	9 %
nevím	14	7 %	7	4 %	21	11 %

Otázka č. 10: Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům

znění otázky: Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?

Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano	19	10 %	28	15 %	47	25 %
ne	82	44 %	21	11 %	103	55 %
nevím	27	12 %	11	8 %	38	20 %

Otázka č. 11: Domácí povinnosti

znění otázky: Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe

Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
vždy samy od sebe	17	9 %	12	6 %	29	15 %
rodiče jim to často musí připomínat	98	52 %	38	20 %	136	72 %
rodiče jim to musí vždy připomínat	13	7 %	10	6 %	23	13 %

Otázka č. 12: Povinnosti

znění otázky: Napiš 5 věcí, se kterými podle Tebe děti rodičům nejčastěji pomáhají

Výčet povinností byl uveden v předchozích částech.

Otázka č. 13: Motivace dětí

znění otázky: Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?

Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
vědí, že mají povinnost pomáhat rodičům (je to dáno zákonem)	7	4 %	7	4 %	14	8 %
dostávají od rodičů kapesné	27	14 %	17	9 %	44	23 %
bojí se, že v případě neplnění povinností je rodiče potrestají	29	15 %	14	8 %	43	23 %
myslí si, že je to tak správné	65	35 %	22	11 %	87	46 %

Otázka č. 14: Práce dětí mladších 15 let

znění otázky: Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je

Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
zakázána	49	26 %	25	13 %	74	39 %
vždy povolena	10	6 %	8	4 %	18	10 %
povolena pouze v případě sportovní, kulturní a reklamní činnosti	69	37 %	27	14 %	96	51 %

Otázka č. 15: Vlastní příjem dítěte

znění otázky: Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?

Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano, přiměřenou částkou na stravu a vedení domácnosti	38	20 %	15	8 %	53	28 %
ano, pokud to rodiče vyžadují	47	25 %	24	13 %	71	38 %
ano, pokud mu to nařídí soud	9	4 %	1	1 %	10	5 %
ne, celý příjem si nechává pro vlastní potřebu	34	18 %	20	11 %	54	29 %

Otázka č. 16: Výchovné prostředky

znění otázky: Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?

Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano, ale výchovné prostředky nesmějí ohrožovat zdraví dítěte	110	59 %	49	26 %	159	85 %
ne, neboť by byla porušena práva dítěte	18	10 %	11	5 %	29	15 %

Otázka č. 17: Podrobení se výchovnému opatření

znění otázky: Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením odřídit?

Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením odřídit?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano, v každém případě	27	14 %	15	8 %	42	22 %
ano, pokud si dítě myslí, že je opatření oprávněné	40	21 %	26	14 %	66	35 %
ne	10	5 %	4	2 %	14	7 %
nevím	35	19 %	15	9 %	50	27 %
bez odpovědi	16	9 %	0	0 %	16	9 %

Otázka č. 18: Soužití po rozvodu rodičů

znění otázky: Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?

Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
matka	2	1 %	2	1 %	4	2 %
sociální pracovník/pracovnice	34	18 %	14	8 %	48	26 %
soud	92	49 %	44	23 %	136	72 %

Otázka č. 19: Mezinárodní adopce

znění otázky: Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?

Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?						
odpověď	Základní škola Pošepného náměstí, Praha		Základní škola Trhová Kamenice		celkem	
ano	43	23 %	20	11 %	63	34 %
ne	18	10 %	18	9 %	36	19 %
nevím	67	36 %	22	11 %	89	47 %

Respondenti Základní školy Pošepného náměstí, Praha měli větší procento správných odpovědí u otázek č. 3, 6, 8, 9, 13 a 14. Respondenti Základní školy v Trhové Kamenici měli větší procento správných odpovědí u otázek č. 2, 4, 5, 7 a 10 (v této otázce bylo správných odpovědí výrazně více než v první škole. V ostatních odpovědích nebyl mezi školami velký rozdíl. Znalosti z oblasti rodinného práva byly vcelku přiměřené věku respondentů (lepší byly u žáků 9. ročníku, kteří již prošli všemi tématy dle RVP).

7.1 Vyhodnocení hlavního cíle a předpokladů

Vyhodnocení hlavního cíle: Vzhledem k věkové skupině 12 – 16 let byla úroveň znalostí uspokojivá. Žáci se v otázkách rodinného práva orientují, mezery mají v povinnostech dětí vůči rodičům.

Předpoklad č. 1: Nejméně 30 % dotázaných bude vědět, že v České republice může uzavřít sňatek osoba mladší 18 let.

Celkem 66 respondentů označilo správnou odpověď, což je 35 %. Předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 2: Nejméně 70 % dotázaných bude vědět, že rodinu tvoří pouze manželé.

Celkem 133 respondentů označilo správnou odpověď, což je 71 %. Předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 3: Nejvýše 20 % dotázaných bude vědět, že občan České republiky může adoptovat dítě z jiného státu.

Celkem 63 respondentů označilo správnou odpověď, což je 34 %. Předpoklad se nepotvrdil.

Předpoklad č. 4: Nejméně 40 % dotázaných bude vědět, že je povolena i práce dětí mladších 15 let.

Celkem 86 respondentů označilo správnou odpověď, což je 46 %. Předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 5: Nejvýše 40 % dotázaných bude vědět, že v případě vlastního příjmu přispívá na chod domácnosti.

Celkem 53 respondentů označilo správnou odpověď, což je 28 %. Předpoklad se potvrdil.

Předpoklad č. 6: Nejvýše 30 % dotázaných bude vědět, že děti mají vyživovací povinnost vůči rodičům.

Celkem 47 respondentů označilo správnou odpověď, což je 25 %. Předpoklad se potvrdil.

Závěr

Tato bakalářská práce si kladla za cíl zjistit, jaká je úroveň znalostí ze základů rodinného práva u žáků druhého stupně základní školy. Předpokladem bylo, že se žáci s oblastí rodinného práva již seznámili, což je potvrzeno v učebních plánech. Předmětem dotazníkového šetření nebyly žádné skutečnosti, o kterých by žáci vůbec nic neznali, ale jejich znalosti při vyplňování dotazníku nebyly jenom klasicky školní, nýbrž i znalosti získané v každodenním životě. Mé předpoklady většinou předpokládaly nižší znalosti (na základě výuky), než se nakonec ukázalo. Byla to pro mne cenná zkušenost, neboť žáci se v hodinách tváří, že je nic nezajímá, nic neumějí, a nakonec se ukázalo, že to není tak úplně pravda.

Praktické části předcházela část teoretická, která se soustředila na vysvětlení základních pojmů, jež byly užity v dotazníkovém šetření a s nimiž se žáci seznamují v rámci výuky v průběhu základního vzdělávání.

Závěrem bych chtěla konstatovat, že se v průběhu dotazníkového šetření ukázalo, že žáci znají více svá práva, ale zapomínají, že mají i nějaké povinnosti. Doporučila bych tedy, aby se ve výuce zmiňovaly více povinnosti než dosud, protože potom se na ně rychle zapomíná.

Seznam použitých informačních zdrojů

ELIÁŠ, Karel aj. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1.vyd. Ostrava: Sagit, 2012

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2.

HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ, WESTPHALOVÁ A KOL. *Velké komentáře Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. S. 600-601.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno 2006, ISBN80-7239-192-5 s. 29

Interaktivní jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: Beck (nakladatelství), 1995. ISBN 80-7179-028-1.

POSPÍŠIL, Leopold. *Etnologie práva*. Praha, 1997. ISBN: 80-902058-4-4

RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7

RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, MŠMT, Praha 2013

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0

VEČEŘA, Miloš, URBANOVÁ, Martina. *Sociologie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-321-6.

VESELÁ, Renata a kolektiv. *Rodina a rodinné právo – historie, současnost a perspektivy*. Praha 2005, II. vydání. ISBN 80-86432-93-9

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném a účinném znění

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých zákonů, v platném a účinném znění

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném a účinném znění

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, v platném a účinném znění

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném a účinném znění

Seznam příloh

Příloha č. 1 – zadávaný dotazník

Milá žákyně/milý žáku,

prosím o vyplnění dotazníku, který se týká Tvého povědomí či znalostí problematiky rodinného práva a slouží jako podklad pro bakalářskou práci.

Dotazník je anonymní, veškerá data budou využita jen pro účely vypracování již zmíněné práce.

Za spolupráci a pravdivé vyplnění dotazníku děkuji.

Pokud není v zadání otázky uvedeno jinak, zaškrtni jednu z variant.

1. Jsi: chlapec dívka

2. Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?

ano ne

3. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl(a) **ano**, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.

15 16 17

4. Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?

ano ne

5. Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?

ano ne

6. Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?

ano ne nevím

7. Rodičovskou odpovědnost:

matka má větší rodičovskou odpovědnost než otec

otec má větší rodičovskou odpovědnost než matka

mají oba rodiče stejnou

8. Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?

žádnou

dbát a poslouchat své rodiče

jiná možnost, uveď:

9. Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?

ano

ne

nevím

10. Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?

ano

ne

nevím

11. Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe:

vždy samy od sebe

rodiče jim to často musí připomínat

rodiče jim to musí vždy připomínat

12. Napiš 5 věcí, se kterými podle Tebe děti rodičům nejčastěji pomáhají.

.....
.....
.....
.....
.....

13. Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?

vědí, že mají povinnost pomáhat rodičům (je to dáno zákonem)

dostávají od rodičů kapesné

bojí se, že v případě neplnění povinností by je rodiče potrestali

myslí si, že je to tak správné

14. Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je:

zakázána

- vždy povolena
- povolena pouze v případě sportovní, kulturní, reklamní činnosti

15. Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?

- ano, přiměřenou částkou na stravu a vedení domácnosti
- ano, pokud to rodiče vyžadují
- ano, pokud mu to nařídí soud
- ne, celý příjem si nechává pro vlastní potřebu

16. Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?

- ano, ale výchovné prostředky nesmějí ohrožovat zdraví dítěte
- ne, neboť by byla porušena práva dítěte

17. Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením podřídit?

- ano, v každém případě
- ano, pokud si dítě myslí, že je opatření oprávněné
- ne
- nevím

18. Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?

- matka
- sociální pracovník/pracovnice
- soud

19. Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?

- ano
- ne
- nevím

Příloha č. 2 – ukázka vyplněného dotazníku

Milá zákyně/milý záku,

prosím o vyplnění dotazníku, který se týká Tvého povědomí či znalosti problematiky rodinného práva a slouží jako podklad pro bakalářskou práci.

Dotazník je anonymní, veškerá data budou využita jen pro účely vypracování již zmíněné práce. Za spolupráci a pravdivé vyplnění dotazníku děkuji.

Pokud není v zadání otázky uvedeno jinak, zaškrtni jednu z variant.

1. Jsi: chlapec dívka

2. Může v České republice uzavřít manželství osoba mladší 18 let?

ano ne

3. Pokud jsi v předchozí otázce odpověděl(a) ano, označ nejnižší možný věk, kdy je podle Tebe možno manželství uzavřít.

15 16 17

4. Je pravda, že manželé mají stejné povinnosti a stejná práva?

ano ne

5. Je pravda, že rodinu mohou tvořit pouze manželé?

ano ne

6. Existuje v České republice zákon, který upravuje vztahy mezi rodiči a dětmi?

ano ne nevím

7. Rodičovskou odpovědnost:

matka má větší rodičovskou odpovědnost než otec

otec má větší rodičovskou odpovědnost než matka

mají oba rodiče stejnou

8. Jakou mají podle Tebe děti ke svým rodičům ze zákona povinnost?

žádnou

dbát a poslouchat své rodiče

jiná možnost, uveď:

9. Mají rodiče vůči dětem vyživovací povinnost?

ano ne nevím

10. Mají děti vůči rodičům vyživovací povinnost?

ano ne nevím

11. Pokud děti plní doma nějaké povinnosti, plní je podle Tebe:

vždy samy od sebe

rodiče jim to často musí připomínat

rodiče jim to musí vždy připomínat

12. Napiš 5 věcí, se kterými podle Tebe děti rodičům nejčastěji pomáhají.
úklid domácnosti, práce na zahradě, nakupování
kymáčení, ocházení, mytí nádobí
.....
.....
.....

13. Co podle Tebe motivuje děti, aby rodičům pomáhaly?
 vědí, že mají povinnost pomáhat rodičům (je to dáno zákonem)
 dostávají od rodičů kapesné
 bojí se, že v případě neplnění povinností by je rodiče potrestali
 myslí si, že je to tak správné

14. Práce dětí, které jsou mladší patnácti let, a dětí, kterým je už patnáct let, ale nemají ukončenou povinnou školní docházku, je:
 zakázána
 vždy povolena
 povolena pouze v případě sportovní, kulturní, reklamní činnosti

15. Pokud má dítě vlastní příjem a žije s rodičem ve společné domácnosti, přispívá penězi na chod domácnosti?
 ano, přiměřenou částkou na stravu a vedení domácnosti
 ano, pokud to rodiče vyžadují
 ano, pokud mu to nařídí soud
 ne, celý příjem si nechává pro vlastní potřebu

16. Mohou rodiče děti výchovně usměrňovat výchovnými prostředky?
 ano, ale výchovné prostředky nesmějí ohrožovat zdraví dítěte
 ne, neboť by byla porušena práva dítěte

17. Je podle Tebe dítě povinno se výchovným opatřením podřídit?
 ano, v každém případě
 ano, pokud si dítě myslí, že je opatření oprávněné
 ne
 nevím

18. Kdo rozhoduje o tom, s kým bude dítě žít po rozvodu rodičů?
 matka sociální pracovník/pracovnice soud

19. Mohou manželé, kteří mají české občanství a trvale žijí v ČR, adoptovat dítě z jiného státu?
 ano ne nevím